

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

A.K. ve V.K. - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 38418/97)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

30 KASIM 2004

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (no:38418/97) başvuru no'lu davanın nedeni Türk vatandaşı A.K. ve V.K.'nın (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na (AİHK) 22 Temmuz 1997 tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi'nin (AİHS) eski 25. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurudur. Başvuranlar Ankara'da avukat olan S. Kaya tarafından temsil edilmişlerdir.

OLAYLAR

DAVA KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1937 ve 1977 doğumlu olup Varto'da ikamet etmektedirler.

20 Kasım 1994'de başvuranların oğlu ve erkek kardeşi B.K. yasadışı terör örgütü PKK'ya yardım etme suçundan Varto Emniyet Müdürlüğü polisleri tarafından yakalanarak gözaltına alınmıştır.

22 Kasım 1994'te Varto Cumhuriyet Savcısı gözaltı süresini 29 Kasım 1994 tarihine kadar uzatmıştır. Aynı gün Varto Devlet Hastanesi'nde yapılan muayenede B.K.'nin vücudunda hiçbir yara ve darp izine rastlanmadığı rapor edilmiştir.

28 Kasım 1994'te saat 11.00 sularında B.K. hücrelerinde asılı bulunmuştur. Olay tutanağında gözaltından sorumlu polisin B.K.'nin kendisini astığını fark ettiği belirtilmiştir.

Olaydan haberdar edilen Varto Cumhuriyet Savcısı soruşturma başlatmış ve olay yerine gelerek cesedin detaylı dış muayenesini gerçekleştirmiştir. Ölüm nedeni açıkça belirlendiğinden Savcı maktule klasik bir otopsi düzenlenmesini gerekli görmemiştir.

Savcı cesedin pozisyonuna ilişkin detaylı incelemeler yaparak fotoğraf çekilmesine karar vermiş ve hücreyle beraber olay yerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Çizilen bir çok kroki tutanağa eklenmiştir.

Aynı gün Cumhuriyet Savcısı olay sırasında Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polislerin ve B.K.'nin hücrelerinin yanındaki hücrede bulunan iki mahkumun ifadelerini almıştır. Söz konusu kişiler, olay sabahı meydana gelen olaylar hakkında birbiriyle örtüşen beyanlarda bulunmuş ve polislerin rutin günlük kontrollerini yaptıklarını belirtmişlerdir. Gözaltında tutulan kişiler B.K.'nin hücrelerinden gelen hiçbir şüpheli ses duymadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Savcı, B.K.'yi gözaltına alan ve üstünü arayan iki polisin ifadesini almıştır.

Adli Tıp Kurumu Fizik İncelemeler İhtisas Dairesi'nin 22 Mart 1995'te

hazırladığı raporda, gömleğin kollarının ve sicimin olayda kullanılması için yeterince sağlam olduğu belirtilmiştir.

Adli Tıp Kurumu Kimyasal Tahliller İhtisas Dairesi / Toksikoloji'nin 7 Ağustos 1995 tarihli raporuna göre sözkonusu kumaşta hiçbir toksik maddeye rastlanmadığını rapor etmiştir.

13 Eylül 1995 tarihli Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi'nin B.K.'nın vücudunda yeniden yapılan inceleme sonucu hazırlanmış olduğu rapora göre sözkonusu kumaşın dayanıksız olduğu, maktulün boynunda bir ize rastlanmadığı, kemik incelemesinin sonucunda herhangi bir lezyona rastlanmadığı ibaresine yer verilmiştir.

20 Mayıs 1996 tarihinde başvuran Varto Valiliği'ne başvurarak B.K.'nın gözaltına alınmasından sorumlu polisler hakkında şikayette bulunmuş, gözaltından sorumlu polislerin yapmış olduğu işkenceler sonucu B.K.'nın öldüğünü ileri sürmüştür.

3 Haziran 1996 tarihinde, olayın ardından re'sen açılan soruşturma çerçevesinde Varto Cumhuriyet Savcılığı, soruşturma dosyasına dayanarak muhakemenin men-i kararı almış ve maktulün geçirdiği depresyon sonucunda intihar ettiğine kanaat getirmiştir.

9 Temmuz 1996 tarihinde Varto Savcılığı, 3 Haziran 1996 tarihli kararında vardığı hükümleri yineleyerek ve özellikle 27 Mart 1996 tarihinde hazırlanan rapor sonuçlarına dayanarak başvuranın yaptığı şikayet hakkında muhakemenin men-i kararı almıştır. Savcılığa göre dosyada, B.K.'nm polisler tarafından uygulanan işkence sonucunda öldüğünü ortaya koyacak hiçbir delil bulunmamaktadır. 3 Haziran 1996 tarihli muhakemenin men-i karar bu karara eklenmiştir.

Bitlis Ağır Ceza Mahkemesi 29 Ağustos 1996 tarihinde başvuranın yaptığı itirazı reddetmiş ve sözkonusu kararın 16 Haziran 1997 tarihinde başvuranlara tebliğ etmiştir.

Hükümet, içinde terör örgütüne yardım eden kişilerin isimlerinin ve yaptıkları faaliyetlerin yer aldığı, B.K.'nm imzasını taşıyan 23 Kasım 1994 tarihli elle yazılmış ifadenin bir kopyasını sunmuştur.

Hükümet, olayların geçtiği dönemde Varto Emniyet Müdürlüğü'nde hiçbir intihar olayının bildirilmediği konusunda AIHM'ye bilgi vermiştir.

HUKUK AÇISINDAN

1. AIHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, gözaltı sırasında polisler tarafından yapılan işkence sonucunda aile yakını B.K.'nın öldüğünü iddia ederek AIHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Tarafların iddiaları

1. Başvuranlar

Başvuranlar, B.K.'nın tutuklanması ile hücrelerinde ölü bulunması arasında geçen zaman zarfında meydana gelen olayların, soruşturmayı gerçekleştiren yetkililer tarafından hiçbir zaman açığa kavuşturulmadığını öne sürmüşlerdir. Başvuranlar, klasik otopsinin yapılmadığını ortaya koyarak B.K.'nın cesedinde bulunan zedelenmelerin, asılma sonucunda meydana gelen

boğulmadan kaynaklandığının açıklanmadığını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca başvurular kullanılan sicimin arama tutanağında yer almadığını da belirtmişlerdir. Başvurular, aynı yerde tutuklu bulunan iki kişinin ifadelerinin alınarak olaya açıklık getirilebileceğini savunmuşlardır.

2. Hükümet

Hükümet'e göre başvuruların iddiaları dayanaktan yoksundur. Hükümet, ölüm nedenine ilişkin tıbbi raporların açık ve net olduğunu ayrıca, asılma olayından önce ölmüş olma ihtimalini veya başka birinin müdahale olasılığını ortadan kaldırdığına dikkati çekmiştir. Hükümet, hizmet hatası veya herhangi bir ihmâl gibi bir sorumluluğun bulunmadığını ileri sürerek soruşturmanın ulusal makamlar tarafından eksiksiz yürütüldüğünü vurgulamıştır.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. B.K.'nin ölümü hakkında

AİHM, AİHS'nin 2.maddesinin, Sözleşme'nin en önemli maddelerinden ve 3.madde ile bağlantılı olarak, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden biri olduğunu hatırlatmaktadır (Bkz. Çakıcı-Türkiye karar no: 23657/94, § 86, AİHM 1999-IV, Finucane-İngiltere karar, no: 29178/95, §§ 67-71, AİHM 2003-VIII). Üstelik 2.maddenin sunmuş olduğu teminattan hareketle, yaşam hakkına dair iddiaların çok büyük bir dikkatle incelenerek bu konuda bir kanaat oluşturulması gerekmektedir (Bkz. Ekinci-Türkiye karar, no: 25625/94, § 70, 18 Temmuz 2000).

AİHM, AİHS'nin 2. maddesi uyarınca Tarafların her birinin olaylar hakkında yaptıkları çıkarımlar birbirinden tamamen farklıdır.

AİHM, dava dosyasında yer alan belgeler ve özellikle Hükümetin yürütülen adli soruşturmalara değin sunmuş olduğu deliller ve tarafların görüşleri ışığında dile getirilen sorunları inceleyecektir. Bu unsurların değerlendirilmesinde «her türlü makul şüpheliğin ötesinde» ilkesinden hareket etmektedir, bu delillerin belirgin, çürütülemez karinelere dönüşen, kesin, yeterince ciddi emareler taşıması gerekmektedir. Ayrıca delillerin elde edilmesi sırasında tarafların tutumları da dikkate alınması gereken diğer bir unsurdur (Bkz. mutatis mutandis, İrlanda-İngiltere karar, 18 Ocak 1978, seri: A no: 25, s. 64-65, §§ 160-161).

AİHM, işbu davada, polislerin yaptığı işkence sonucunda yakınlarının öldüğü yönündeki başvuruların iddialarının somut ve kanıtlanabilir olaylara dayanmadığını ve sözkonusu iddiaların hiçbir tanık ifadesi veya delil ile desteklenmediğini kaydetmiştir.

Bu durumda, dosyada bulunan belgelerden, maktulün 20 Kasım 1994 tarihinde tutuklanarak gözaltına alındığı ve 28 Kasım 1994 tarihinde saat 11:00'de hücrelerinde ölü bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet Savcısı olay hakkında bilgisi olur olmaz olay yerine intikal etmiştir. Detaylı bir tutanak düzenlenmiş, olay yeri fotoğrafları çekilmiş ve krokiler çizilmiştir. Savcı, doktor ile beraber cesedin dış muayenesini gerçekleştirmiştir. Ölüm nedeninin asılmadan kaynaklanan mekanik boğulma olduğu anlaşılmış dolayısıyla Savcı klasik otopsi yapılmasının gerekli olmadığına kanaat getirmiştir. Altı adli tabipten oluşan bir heyet, 27 Mart 1996 tarihinde hazırladıktan raporda oybirliğiyle, maktulün başka biri/birileri tarafından zorla asıldığına veya asılmadan önce öldürüldüğüne dair kesin tıbbi kanıt bulunmadığı sonucuna

varmıştır.

Ayrıca AİHM, Cumhuriyet Savcısı'nın Varto Emniyet Müdürlüğü polislerinin ve B.K.'nın bulunduğu hücrenin yanındaki hücrede tutuklu bulunan iki kişinin ifadelerini aldığını kaydetmiştir. Söz konusu kişilerin verdiği ifadeler, 28 Kasım 1994 tarihinde sabah saatlerinde meydana gelen olaylar hakkında birbiriyle örtüşmektedir. Söz konusu tanık ifadelerinden polislerin rutin kontrolleri gerçekleştirdiği ve maktulün bulunduğu hücreden şüpheli hiçbir sesin gelmediği ortaya çıkmaktadır.

Buna ilave olarak Hükümet'e göre, olayların meydana geldiği dönemde, Varto Emniyet Müdürlüğü'nden hiçbir intihar eylemi bildirilmemiştir.

AİHM, başvuruların yakını B.K.'nın güvenlik güçleri tarafından yapılan işkence sonucunda öldüğü yönünde çıkarılan bir sonucun, bu koşullarda, spekülasyon veya sav olmaktan çıkıp güvenilir bir delil oluşturacağına kanaat getirmiştir.

AİHS'nin 2. maddesinde yer alan pozitif yükümlülüğe ilişkin olarak AİHM, bu yükümlülüğün Sözleşmecî Devlet'e ölüm olaylarını engelleme ve yargıya intikal eden kişilerin yaşamlarının korunması için gerekli önlemleri alma zorunluluğunu getirdiğini hatırlatmaktadır. AİHM, bu noktada, mevcut olayların koşulları çerçevesinde başvuruların oğlunun ve kardeşinin yaşamlarının korunmasına yönelik Devlet'in gerekli önlemleri alıp almadığının incelenmesinin gerektiğini kaydetmektedir (Bkz. örneğin, L.C.B. - İngiltere kararı, 9 Haziran 1998, 1998 - III, s. 1403, § 36). Mahkeme ayrıca, AİHS'nin 2. maddesinin kimi koşullarda tanımlandığı üzere, bireyin yaşam hakkının başkalarına karşı ve bazı özel durumlarda kendine karşı korunması bakımından yetkililere pozitif yükümlülük getirdiğine itibar etmektedir.

Ancak, güvenlik güçlerinin günümüz toplumlarında görevlerini ifa ederken karşılaştıkları zorluklar, insanların tutumlarının öngörülemezliği gibi durumlar ve önceliklerin ve hakların kullanılmasında yapılan tercihler de dikkate alınarak söz konusu yükümlülüğün, yetkililerin altından kalkamayacakları ağır bir yük teşkil etmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla yaşam hakkına ilişkin her tehdit, Sözleşme bağlamında, yetkilileri söz konusu tehdidin gerçekleşmesini engelleyecek önlemleri alma yükümlülüğünü gerektirmemektedir (Bkz. sözü geçen Tanrıbilir, §70-71 ve Keenan-İngiltere, no:27229/95, §90,2001 -III).

AİHM, yetkililerin tutukluları gözetleme ve bu kişilerin intiharını önleme zorunluluğu çerçevesinde gözaltına alınan kişinin yaşam hakkını koruma pozitif yükümlülüğünü ihmal ettikleri yönündeki iddia hakkında, söz konusu yetkililerin tutuklunun benzeri bir eylemde bulunma riskinin bulunduğunu bilmeleri gerektiğine ve yetkileri çerçevesinde intihar riskini ortadan kaldıracak makul önlemleri almadıklarına inanması gerektiğine kanaat getirmiştir. AİHM'ye göre ve 2. maddenin güvence altına aldığı hakkın niteliği nedeniyle, başvuran için, yetkili mercilerin, bildikleri veya bilmeleri gereken yaşam için belirgin ve ani bir riskin somutlaşmasını engellemek amacıyla makul olarak kendilerinden beklenebilecek her şeyi yapmadıklarını ortaya koymak yeterlidir. Burada cevabı söz konusu dava koşullarının tümüne bağlı olan bir sorun söz konusudur (sözü geçen, Tanrıbilir, §72).

AİHM, fiziksel özgürlüğün her mahrumiyetinin, niteliği nedeniyle, tutuklularda psikolojik sarsıntıya ve intihar riskine yol açabileceğini hatırlatmıştır. Tutukluluk sistemi, tutukluların yaşamı için oluşacak benzeri riskleri önlemek amacıyla tedbirler öngörmektedir.

AİHM, mevcut davada, ilk olarak B.K.'nın Varto Emniyet Müdürlüğü'nde

gözaltına alındığını ve bundan dolayı, bu tip tutukluluk hali için iç hukukun öngördüğü kuralların bu duruma uygulandığını gözlemlemiştir. Polisler, B.K.'nın gözaltına alınması sırasında üst aramasını gerçekleştirmiş ve gözaltına alınanların denetimini sağlamışlardır.

AİHM, başvuruların yakınının denetimi ve üst araması konusunda, fiziksel durumunun normal olduğu gözönünde bulundurulduğunda, polislerin aldığı tedbirlerin, 2. madde açısından ihtilaf konusu olacağına inanmamaktadır. Bu kişinin, gömleğine bağlı eşofmanın ipliğiyle yaptığı bağla kendini öldürme yolunun öngörülmesi oldukça güçtür. Ayrıca ilgilinin hücresine komşu hücrelerde tutuklu bulunan kişilerin verdiği beyanlardan anlaşıldığı üzere intihar eylemi sessiz bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

B.K.'nın intihar eğilimleri göstermediğinden, yetkililer, hücresinin sürekli olarak gözetlenmesini sağlamak veya kıyafetlerini elinden almak gibi özel tedbirler almamakla eleştirilemez. Dosyada bulunan hiçbir unsur, polislerin B.K.'nın intihar edeceğini öngörmek ve hücresi önünde bir görevlinin sürekli olarak bulunmasını sağlamak zorunda olduklarını ortaya koymamaktadır.

AİHM, bu koşullarda, AİHS'nin 2. maddenin ihlalinin bulunmadığı sonucuna varmıştır.

2. Yürütülen soruşturmanın niteliği hakkında

AİHM, "kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'de açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar" şeklindeki Sözleşme'nin I. maddesi gereğince taraf Devlet'in üzerine düşen genel zorunluluğu ile birleştirilen AİHS'nin 2. maddesinin zorunlu kıldığı yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün, kuvvet kullanılmasının bir kişinin ölümüne neden olduğu durumda, etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerekli kıldığını hatırlatmaktadır (Bkz, mutatis mutandis, 27 Eylül 1995 tarihli McCann ve diğerleri-İngiltere karan, seri A no:324, s. 49 § 161 ve sözü edilen Kaya-Türkiye karan, s.329, §105).

AİHM, yukarıda sözüedilen yükümlülük, sadece bir devlet görevlisinin ölüme sebebiyet verdiğinin tespit edildiği durumlar için geçerli olmadığını altım çizmiştir. Sadece yetkililerin ölüm hakkında bilgilendirilmesi, 2. maddeden doğan, olayın meydana geldiği koşullar hakkında etkili soruşturma yapma yükümlülüğünü ipso facto doğurmaktadır (Bkz. mutatis mutandis 28 Temmuz 1998 tarihli Ergi- Türkiye karan, s. 1778, § 82, 2 Eylül 1998 tarihli Yaşa-Türkiye karan, s. 2438, §100 ve Hugh Jordan-İngiltere kararı, no: 24746/94, §§ 107-109,2001-III).

AİHM, ayrıca, soruşturmanın etkililik kriterine cevap veren araştırmanın niteliği ve derecesinin dava koşullarına bağlı olduğuna kanaat getirmiştir. Söz konusu araştırmanın niteliği ve derecesi, uygun olayların tümüne dayanarak ve soruşturmanın uygulama gerçeklikleri gözönünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Meydana gelebilecek durumların çeşitliliği, soruşturma eylem listesine veya sadeleştirilmiş diğer kriterlere indirgenemez (Bkz. mutatis mutandis, Velikova-Bulgaristan, no: 41488/98, § 80, 2000-VI).

Söz konusu durumda soruşturmada sorumlu yetkililerin olayın ardından attıkları adımlar ihtilafa neden olmamıştır.

AİHM, başvurunun tebliğ edilmesinin ardından Hükümet'in, soruşturma dosyasının bir kopyasını ve bu soruşturmanın gidişatı hakkında bilgi temin ettiğini kaydetmiştir.

Bu unsurlardan, ceset bulunur bulunmaz Cumhuriyet Savcısı'nın olay yerine geldiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıntılı tutanak düzenlenmiş, fotoğraflar

çekilmiş ve krokiler çizilmiştir. Cesedin ayrıntılı ve tam bir dış muayenesi yapılmıştır. Tabip, mekanik boğulma sonucu ölümün meydana geldiği sonucuna vararak asılmadan önce ölümün gerçekleştiği savını bertaraf etmiştir. Cumhuriyet Savcısı, tabip görüşüyle beraber polislerin ve gözaltına alınan kişilerin verdiği beyanlara dayanarak, klasik otopsi yapılmasının gerekli olmadığına kanaat getirmiş ve asılma sonucu ölümün gerçekleştiği sonucuna varmıştır.

Ancak, AİHM, cesedin mezardan dışarı çıkarılmasının ve sonraki analizlerin, kumaşların çürümesinden dolayı klasik otopsinin yapılmamasına bir ölçüde çözüm getirdiğini kaydetmiştir. Adli tabiplerin 27 Mart 1996 tarihli raporda altını çizdikleri gibi, gerekli incelemeler klasik otopsi yapılmadığından gerçekleştirilememiş ve adli muamele tamamlanamamıştır. AİHM, adli vakalarda klasik otopsinin yapılmasının büyük önem taşıdığını hatırlatmıştır. Oysa bu yasal gerekliliğe sözkonusu davada riayet edilmemiştir.

Maktulün cesedi üzerinde klasik otopsinin yapılmayışi gözönünde bulundurulduğunda AİHM, Savunmacı Devlet'in başvuranların oğlu ve kardeşinin ölüm koşulları hakkında uygun ve etkili soruşturma yapma yükümlülüğünü yerine getirmediği sonucuna varmıştır.

Bu nedenle, AİHS'nin 2. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Aynı olaylara dayanan başvurular, yakınlarının polislerin yaptığı işkence sonucunda ölmüş olduğu durumda, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Hükümet bu iddialara itiraz ederek, B.K.'nin cesedi üzerinde gözlemlenen yara izlerinin asılmanın fiziksel sonucu olduğunu savunmuştur.

AİHM, bir kimse polis memurları kontrolünde bulunmasına rağmen gözaltı sırasında yaralandığında, bu dönemde meydana gelen her yaralanma güçlü maddi karineye neden olduğunu hatırlatmıştır (Salman-Türkiye karar, no: 21986/93, § 100, 2000-VII). Dolayısıyla Hükümet, bu yaraların kaynağı hakkında makul açıklamaları yapmak ve mağdun iddialarında şüpheye yer verecek olayları ortaya koyacak, özellikle tıbbi belgelerle desteklenen kanıtları sunmak durumundadır (Bkz, diğerleri arasında Selmouni-Fransa kararı, no: 25803/94, § 87, 1999-V ve I Mart 2001 tarihli Berktaş-Türkiye karar, no: 22493/93, § 167).

AİHM, öncelikle B.K.'nin 22 Kasım 1994 tarihinde muayene edildiğini kaydetmiştir. Bu bağlamda hazırlanan rapor, B.K.'nin vücudunda hiçbir darp ve yara izinin bulunmadığına yer vermiştir.

Cesedin dış muayene tutanağında, arka kafa kemiğinin sağ kısmında 3x1 cm şişkinliğin, sol dizde 1x1 cm kan birikmesinin, sol kavalkemiğinde 0,5x0,3 cm kabuk bağlamış zedelenmenin ve sağ bileğin iç tarafında kan birikmesinin bulunduğuna yer verilmiştir.

Bu durumda, B.K.'nin vücudunda belirlenen yaralar nispeten hafiftir. AİHM, Cumhuriyet Başsavcısı'nın 3 Haziran ve 9 Temmuz 1996 tarihlerinde, biri re'sen açılan soruşturma çerçevesinde ve diğeri başvuranın yaptığı şikayet hakkında olmak üzere iki muhakemenin men-i karar aldığını kaydetmiştir. Cumhuriyet Savcısı, soruşturma dosyasında bulunan unsurların tümüne ve özellikle Adli Tıp Kurumu'nun Uzman Konseyi'nin vardığı sonuçlara dayanmıştır. Bu konsey tarafından 27 Mart 1996 tarihinde hazırlanan raporda "[B.K.'nin vücudunda görülen] yüzeysel yaralanmaların asılma mekanından

dolayı asılma sırasında oluşmuş olabileceğini" belirtilmiştir.

AİHM, yaralanmaların kaynağı hakkında ulusal mercilerin yaptığı tespitlerden şüphe duyulmasına neden olacak koşulları görmemiştir. Bu nedenle AİHM, elinde bulunan unsurların her türlü makul şüphenin ötesinde, başvuruların yakınının AİHS'nin 3. maddesine aykırı muamelelere maruz kalmış olduğunu ortaya çıkarmadığına kanaat getirmiştir.

Bu nedenle AİHS'nin 3. maddesi ihlal edilmemiştir.

III. AİHS'İNİN 2. MADDESİYLE BİRLEŞTİRİLEN 6 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Savcılığın, yakınlarının ölümü hakkında yürüttüğü soruşturmanın yetersiz olmasının, AİHS'nin 6. maddesinin güvence altına aldığı hakka aykırı olarak, kendilerini mahkemeye başvurma hakkından mahrum bırakmasından şikayetçi olmuşlardır.

Başvuranlar, AİHS'nin 2. maddesiyle birleştirilen 13. maddeyi öne sürerek, yakınlarının ölümünün gerçekleştiği koşulların oluşmuş olduğunu ortaya koymak için başvurabilecekleri etkili bir mekanizmanın bulunmadığını ortaya koymuştur.

AİHM, bu şikayetleri AİHS'nin 13. maddesi çerçevesinde inceleyecektir.

AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin iç hukukta, Sözleşme'de yer aldığı şekliyle hak ve özgürlükleri öne sürmeyi sağlayan başvuru yolunun bulunmasını güvence altına aldığını hatırlatmıştır". Bu hüküm, Sözleşme'ye dayanan "savunulabilir şikayetin içeriğim incelemeye ve taraf Devletler'in bu hükmün getirdiği yükümlülüklerle uygun hareket edilmesi hakkında takdir marjına sahip olmalarına rağmen uygun düzeltmeyi yapmaya yetkili kılan iç başvuru yolunu gerektiren bir sonuç içermektedir.13. maddeden doğan yükümlülüğün kapsamı, başvuranın AİHS'ye dayandırdığı şikayetin niteliğine göre değişmektedir. Ancak 13. maddenin gerektirdiği başvuru, hukukta olduğu gibi uygulamada da "etkili" olmalı ve özellikle yapılacak başvuru Savunmacı Devlet'in mercilerinin eylem veya ihmalleriyle haksız yere engellenmemelidir (18 Aralık 1996 tarihli Aksoy-Türkiye karar, 1996-VI, s. 2286, §95, 25 Eylül 1997 tarihli Aydın-Türkiye karar, :1,997^VI, s. 1895-1896, § 103 ve sözüedilen Kaya karar, s. 329-330, § 106).

13. madde, yaşam hakkının başlıca önemi gözönünde bulundurulduğunda uygun yerde tazminat ödenmesinin dışında sorumluların teşhis edilip cezalandırılmasına yönelik ve şikayetçinin soruşturma işlemine etkili bir şekilde ulaşmasını içeren geniş ve etkili araştırmaları kapsamaktadır (sözüedilen Kaya, s. 330-331, § 107).

AİHM, davada sunulan delilleri gözönünde bulundurduğunda, her türlü makul şüphenin ötesinde, maktulün gözaltı sırasında yapılan işkencenin ardından öldüğünün kanıtlanmadığı sonucuna varmıştır. Ancak, AİHM'nin daha önceki davalarda bildirdiği gibi bu koşul, 2. maddeye göre yapılan şikayetin, 13. maddenin amaçlarına uygun "savunulabilir" niteliğinden mahrum etmemektedir (Bkz. 27 Nisan 1988 tarihli Boyle ve Rice-İngiltere karar, seri A no:131, s.23, § 52, sözüedilen Kaya, s.330-331, § 107 ve sözüedilen Yaşa, s.2442, §113). Dolayısıyla mercilerin, başvuruların yakınının öldüğü koşullar hakkında etkili bir soruşturma yapma yükümlülüğü bulunmaktaydı.

AİHM'nin daha önce yaptığı tespitlerdeki gibi, adli soruşturma, B.K.'nin öldüğü koşulları ortaya koymak için uygun bir çerçeve oluşturamamıştır.

Bu koşullarda etkili ceza soruşturmasının, 2. maddenin gerekli kıldığı

soruşturma yürütme yükümlülüğünden uzak bir zorunluluğu içeren 13. maddeye uygun olarak yürütüldüğüne kanaat getirilemez (sözüedilen Kaya, s. 330-331, § 107). Bu nedenle AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

AİHS'nin 41. maddesinin içeriği, ()

A. Zarar

Başvuranlar, maddi ve manevi tazminat olarak sırayla 81.000 ve 100.000 euro (EUR) talep etmişlerdir.

Hükümet bu taleplere karşı çıkmıştır.

Maddi tazminat konusunda, AİHM, başvuranların ölen yakınlarından dolayı herhangi bir kayba uğradıklarına dair bir kanıt sunmadıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda başvuranlara herhangi bir tazminat verilmesine gerek yoktur.

Manevi tazminata gelince, AİHM, yukarıda tespit edilen ihlallerden dolayı başvuranların acı çekmiş olabilecekleri kanısındadır. Bu nedenle, AİHM, hakkaniyete uygun olarak manevi zarar için 15.000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuranlar, AİHK, AİHM ve iç hukuk mercileri nezdinde yapmış oldukları masraf ve harcamaları için toplam 20.160 EUR talep etmişlerdir.

Hükümet, başvuranların iddialarını reddetmiştir.

AİHM, elinde bulunan unsurlar ve konu hakkındaki içtihadı doğrultusunda, yapılan bütün masraflar için başvuranlara 3.500 EUR'nun ödenmesinin makul olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı %3 'lük bir faiz oranının uygulanacağını belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK, AİHM, OY BİRLİĞİYLE,

- 1- Başvuranların yakınının, AİHS'nin ihlalini oluşturan koşullarda öldüğünün ortaya konulmadığını;
 - 2- Savunmacı Devlet'in etkili soruşturma yürütme zorunluluğunu yerine getirmediği gerekçesiyle AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine;
 - 3- AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine;
 - 4- AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
 - 5- (a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren 3 ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'sine çevrilmek üzere aşağıdaki miktarların, Savunmacı Devlet tarafından başvuranlara ortaklaşa manevi tazminat için 15.000 EUR (on beş bin euro), ödeme sırasında miktarlara yansıtılabilecek her türlü KDV, pul, harç dahil masraf ve harcamalar için 3.500 EUR (üç bin beş yüz euro) ödenmesine;
 - (b) Belirtilen süre bitiminden ödeme tarihine kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası tarafından belirlenen yüzde üçlük basit faizin ödenmesine;
 6. Adil tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine;
- karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77§§ 2 ve 3.

maddesine uygun olarak 30 Kasım 2004 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.